

Bron: Kerk in Actie, column

“Jullie doen aan stemmingmakerij over vluchtelingen”, zegt een meneer tegen me per mail . Ik kijk een beetje verwonderd naar mijn scherm. Waarom zegt hij dat? Waar gaat dit over?

Terwijl ik erover nadenk lees ik de facebookpagina van de opvang van vluchtelingen ergens in Nederland. Het regent er berichten. De grootste categorie is die van bewogen mensen. Mensen die de nood zien en iets willen doen. Van stoepkrijten tot fietsen leren, van willen koken tot een dagje mensen meenemen naar het strand. Er is ook een categorie van vragers. “Wat betekent het voor onze buurt, is het wel veilig?” Er zijn ook boze mensen. “Waarom krijgen die asielzoekers wel alles wat ze nodig hebben, en mogen wij verrekken”, is de teneur, of “het gaat hier al zo slecht”. En een vierde categorie is die van de onverholen haat tegen alles wat buitenlands is. Het regent dan ook discussies op de pagina, en discussies over het al dan niet moeten faciliteren van die discussies, want heel prettig is het beslist allemaal niet.

Wat moet je daar nou mee? Al die meningen?

Over de haatzaaij ben ik gauw klaar. Dat is absoluut en geheel onacceptabel. Klaar. Het is in strijd met de basis van de Bijbel: Heb uw naaste lief.

Over de klacht rondom “zij wel een huis en ik niet” ligt het al wat ingewikkelder. De redenering klopt niet en klopt wel. Gemeenten die het sociale woonbeleid al jaren prioriteit nul geven moeten dáarop aangesproken worden, dat klopt, zoals ook in mijn woonplaats Haarlemmermeer waar mensen eindeloos op wachtlijsten staan. Maar om dat inzet te maken van het niet willen opvangen van mensen op de vlucht, dat klopt niet. Hier kun je krachten beter bundelen op het grotere probleem van huisvesting.

Over het punt wat betekent dat voor onze buurt kan ik ook kort zijn: neem mensen die dat uiten serieus, ook al vind je misschien hun angst niet reëel. Bagatelliseer het niet, en label ze al helemaal niet meteen als haatzaaiers. Net zo min als het klopt dat alle vluchtelingen en migranten terroristen zijn, zijn ook niet alle vluchtelingen heiligen. Iedereen die iets vreselijks heeft meegemaakt is niet per definitie getraumatiseerd, maar iedereen die op de vlucht is is ook niet meteen je droom buurman of vrouw.

En over alle mensen die met open armen klaar staan kunnen we ook al kort zijn, prachtig! Maar één dingetje: neem alle lessen die wereldwijd getrokken zijn rondom

vluchtelingen wel serieus. Voorkom voortrekken van mensen en groepen, ga niet lukraak spullen uitdelen, voorkom elkaar voor de voeten lopen, voorkom dat iedereen nu wat wil doen maar over een paar maanden niet meer.

Maar het allerbelangrijkste is: luister naar elkaar en probeer te begrijpen wat de ander zegt.

Ooit leerde ik dat wanneer je echt diep van mening verschilt je terug moet naar de vraag: waar zit jouw pijn. Als we alle overbodige wollige woorden wegvegen, wat blijft er dan over. De pijn van de hater die zichzelf ongezien voelt, de pijn van de doener die iets wil doen tegen alle pijn, de pijn van de mens met het visioen die zich steeds bespot weet en de pijn van de twijfelaar die zich niet gehoord voelt met zijn oprechte vragen.

Pas als je naar elkaar wilt luisteren, kan er gehoor gegeven worden aan de oproep van Jezus bij het meer van Galilea, om vijf broden en twee vissen te delen. Dán kunnen we delen in het besef dat we allemaal onderweg zijn, pelgrims op weg naar Pasen. Dán kunnen we openstaan voor het nieuwe, voor dat wat ons gebracht wordt in plaats van wat ons bedreigt: voor het doorzettingsvermogen om niet alleen te vluchten voor een oorlog maar ook te reizen voor een visioen van vrede en recht.

En dan denk ik aan wat ik ooit zag in Wajir, in Kenia bij de grens van Somalie. Duizenden mensen die naar de stad trokken. Al hun vee gestorven door de droogte. En in het zand werden hutten gebouwd, van takken en lappen. Rijen en rijen lang. Allemaal mensen met niks en bijna niks. En groot was mijn verwondering toen ik zag dat wie aankwam van wie er al was kreeg wat nodig was. Een pan, een teil, een lap. Mensen met bijna niets deelden met mensen die niets meer hadden. In een gebied waar niets groeide en de conflict nooit ver weg is.

Dat wens ik ons allen toe. Die houding: delen van wat je gegeven is. In woord, aandacht en geld. En dan zo samen op de bres voor mensen in nood, mensen van ver en mensen dichtbij. En om dat te bereiken moeten we samen stemming maken: stemming maken rondom het visioen van vrede en recht.

Auteur: Kerk in Actie medewerker Elise Kant

met dank aan Pater dr Frans Vervooren OCD

1. Oké, vertel, hoe groot is het probleem?

Er is niemand die de omvang van het drama beter kan uitleggen dan de Zweedse professor Hans Rosling. Hij laat zien dat landen als Turkije, Libanon en Jordanië pas echt van een 'crisis' kunnen spreken. Relatief gezien komen er maar weinig vluchtelingen naar Europa.

Het verhaal van Rosling in een notendop:

- Twaalf van de twintig miljoen Syriërs hebben hun huis verlaten.
- Acht van die twaalf miljoen Syriërs zijn in andere delen van het land gaan wonen.
- Vier van de twaalf miljoen Syriërs zijn neergestreken in Turkije, Libanon en Jordanië.
- Ongeveer 250.000 Syriërs zijn in Europa beland.

Het filmpje van Rosling is een paar maanden oud: intussen zijn er (volgens de laatste telling in juli) nog eens 100.000 Syriërs in Europa gearriveerd.

2. Zo'n 350.000 Syrische vluchtelingen dus. Is dat veel of weinig?

De Hongaarse premier Viktor Orbán waarschuwde onlangs dat Europeanen een minderheid op hun eigen continent worden. Maar in dit tempo kan dat nog eeuwen duren. Ten opzichte van de totale Europese bevolking - ongeveer 630 miljoen inwoners - vormen de Syrische vluchtelingen namelijk een kleine groep: zo'n 0,05 procent. Er wonen ongeveer evenveel mensen in de stad Utrecht. In de top 10 van landen die de meeste vluchtelingen ontvangen, staat dan ook geen enkel Europees land. Maar dat neemt weer niet weg dat het aantal vluchtelingen in Europa stijgt. Er zijn sinds de jaren negentig niet zoveel vluchtelingen geweest.

3. Als ze naar Europa komen, waar gaan de meeste vluchtelingen dan naartoe?

In Europa ontvingen Duitsland, Zweden, Italië, Frankrijk en Hongarije in 2014 de meeste vluchtelingen. Duitsland is verreweg de populairste bestemming. Vorig jaar gingen er zo'n 200.000 mensen naartoe en voor 2015 verwacht Duitsland 800.000 nieuwkomers (dit cijfer is niet te checken, sommige experts denken dat het overdreven is).

Maar wie de aantallen in perspectief plaatst, ziet dat de meeste Syrische vluchtelingen nog altijd in Syrië, Libanon, Turkije en Jordanië zijn. Om de zoveel tijd pleit een politicus voor meer 'opvang in de regio,' maar dit gebeurt al lang en op immense schaal. In Libanon bestaat inmiddels een kwart van de inwoners uit Syrische vluchtelingen.

4. En hoeveel vluchtelingen komen hierheen?

Nederland kreeg vorig jaar 24.500 asielaanvragen. Daarmee staan we op de achtste plek van Europa. Relatief gezien (per 100.000 inwoners) staan we nog lager in het ranglijstje: op de dertiende plek. Trouwens, in de jaren negentig kwamen er méér vluchtelingen naar Nederland dan nu. Toen vroegen

gemiddeld 35.000 mensen per jaar asiel aan, in de jaren nul waren dat er nog 16.000 en sinds 2011 is dit aantal gestegen naar 20.000.

5. Zijn er eigenlijk geen rijke landen in het Midden-Oosten die de Syrische vluchtelingen kunnen opvangen?

Goed punt. Amnesty International schreef *De analyse van Amnesty International vind je hier*. het eind 2014 nog: 'De zes Golfstaten - Qatar, de Verenigde Arabische Emiraten, Saoedi-Arabië, Koeweit, Oman en Bahrein - hebben nul hervestigingsplaatsen geboden voor Syrische vluchtelingen.' Je leest het goed: nul.

Volgens *Dat zei een woordvoerder van de VN tegen Bloomberg.de* vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties zijn er wel 500.000 Syriërs in Saoedi-Arabië. Zij kregen eerder een werkvisum en mochten na afloop van hun visum blijven.

6. Even over die reis: hoe komen de vluchtelingen in Europa? Allemaal met de boot?

De beelden van volgepropte, gammele bootjes zijn zo indringend dat je zou denken dat dit de enige manier is waarop mensen naar Europa komen. Niets is minder waar: als je naar de data kijkt, zie je dat de Middellandse Zee voor één derde van de asielzoekers de toegang tot Europa vormt. Minstens zo belangrijk is de route via de lange oostgrens. En bovendien komt één derde van de asielzoekers gewoon legaal binnen, via het vliegtuig, op bijvoorbeeld een werk- of studievizum.

7. Toch begrijp ik niet waarom vluchtelingen honderden euro's betalen om in een gammele boot te stappen. Waarom nemen ze niet allemaal het vliegtuig?

We roepen opnieuw de hulp in van onze Zweedse professor Hans Rosling. Dat wil zeggen: vluchtelingen willen niets liever dan het vliegtuig nemen. Ze hebben daar eigenlijk ook het recht op, maar de luchtvaartmaatschappijen zijn bang dat ze een boete krijgen als ze economische migranten aan boord nemen. En dus weigeren ze uit voorzorg iedereen die geen visum heeft.

8. Wacht even - dus die professor zegt dat ons grensbeleid indirect verantwoordelijk is voor duizenden slachtoffers?

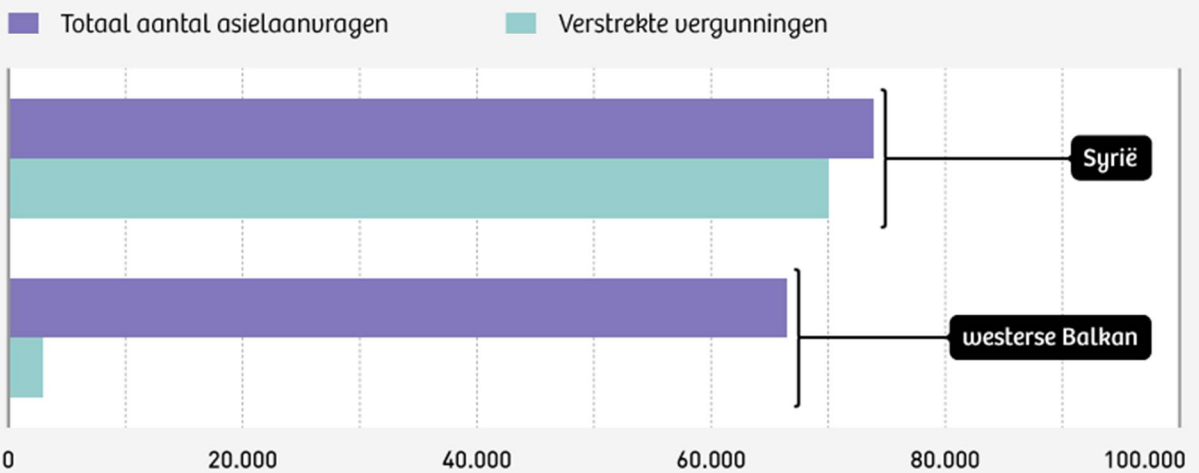
Ja. Sinds afgelopen mei houden wetenschappers van de Vrije Universiteit bij hoeveel mensen er omkomen aan de zuidgrens van Europa. Tussen 1990 en 2013 waren het er 3.188. Let wel: het gaat hier om geregistreerde doden. In werkelijkheid zijn er veel meer mensen omgekomen. Zo zijn er volgens de Internationale Organisatie voor Migratie in 2014 maar liefst 2.223 vluchtelingen verdronken in de Middellandse Zee. Begin deze week stond de teller voor 2015 al op 2.760. Het aantal slachtoffers neemt, kortom, snel toe.

9. Dat is verschrikkelijk. Toch vraag ik me af: zitten hier niet veel economische 'gelukzoekers' bij?

Je hoeft geen professor te zijn om te bedenken dat de Syriërs die hun land ontvluchten vrijwel allemaal oorlogsvluchtelingen zijn. Zij krijgen dan ook bijna altijd asiel, net als de meeste vluchtelingen uit Eritrea, Irak en Afghanistan. Maar het is belangrijk om te weten dat nog niet zo lang geleden - begin dit jaar - asielzoekers uit de Westelijke Balkan de grootste groep vormden. Vooral uit Kosovo en Servië staken tienduizenden mensen de grens over. Dit zijn economische migranten op zoek naar werk. Zij misbruiken het asielsysteem eigenlijk: ze weten dat ze teruggestuurd worden, maar in de tussentijd kunnen ze soms wel illegaal werk doen en/of een uitkering ontvangen.

Het verschil in asielaanvragen en verstrekte vergunningen

tussen mensen uit Syrië en de westerse Balkan in de EU (+ Noorwegen en Zwitserland), 2014

Bron: EASO. (1 juni 2015)

10. Oké, ik begrijp best dat we iets aan het vluchtelingenprobleem moeten doen. Maar toch, ondertussen wordt er ook op onze ouderenzorg bezuinigd.

Volgens de begroting *Bekijk de begroting voor vluchtelingen van de Nederlandse overheid*. van 2015 geeft Nederland 632 miljoen euro uit aan asielzoekers. Hier zit alles bij in: van de Immigratie- en Naturalisatiedienst tot de asielzoekerscentra. 632 miljoen euro is natuurlijk een groot bedrag, maar relatief gezien valt het mee. Het is 0,24 procent van de totale overheidsuitgaven.

Ter vergelijking: aan de ouderenzorg gaf de overheid in 2013 ongeveer 7 procent van haar budget uit - bijna 30 keer zoveel dus. Op de opvang van vluchtelingen wordt bovendien flink bezuinigd. In 2013 was het budget nog 746 miljoen; in 2018 moet dat zijn gedaald naar 582 miljoen.

11. Nog even hoor, maar zijn die Syriërs niet al rijk zat? Waarom zouden ze anders allemaal een smartphone hebben?

De journalist James O'Malley geeft *Het stuk in The Independent vind je hier*.in de Britse krant *The Independent* een helder antwoord op deze vraag: omdat mobiele telefoons relatief goedkoop zijn en - zeker als je een lange reis maakt - heel nuttig. En bedenk: de wereld bestaat al lang niet meer uit louter rijke landen, waar mensen hippe telefoons kunnen kopen, en arme landen waar mensen verhongeren. De meeste landen zitten ergens tussen die uitersten in. Syrië was voor de uitbraak van de oorlog geen rijk land, maar ook niet arm.

12. Je bedoelt dat de vluchtelingen die hier komen relatief gezien juist wat rijker zijn?

Precies. Naarmate andere landen rijker worden, moeten we dan ook op méér migranten rekenen, niet minder. Reizen is immers een kostbare aangelegenheid - een ticket op een van die gammele bootjes kost al gauw duizend euro. De écht arme sloebbers komen überhaupt hun land niet uit of blijven onderweg steken in Turkije, Libanon of Jordanië.

13. Wat een uitzichtloze situatie is dit. Kun je nu eindelijk over de oplossingen beginnen?

Jazeker. We kunnen een hek om Nederland zetten, het Vluchtelingenverdrag opzeggen en al onze humanitaire pretenties vaarwel zeggen. Dan moeten we dus ook ophouden met ons druk maken over verdronken kinderen. Niet ons probleem.

14. Doe even normaal, natuurlijk is dit ook ons probleem. Zijn er geen oplossingen waar mijn geweten mee kan leven?

Die zijn er ook ja. Het goede nieuws is dat Europa al het beste asielsysteem ter wereld heeft. Het slechte nieuws is dat dit systeem nagenoeg onbereikbaar is. We bouwen steeds hogere muren die er niet voor zorgen dat er minder mensen komen, maar dat migranten steeds gevaarlijkere routes nemen. En juist doordat er geen veilige wegen naar Europa zijn, kunnen mensensmokkelaars handenvol geld verdienen.

Dat kan anders. We kunnen migranten de kans geven om al buiten Europa asiel aan te vragen - precies wat staatssecretaris Klaas Dijkhoff (Veiligheid en Justitie, VVD) nu voorstelt. Degenen die recht hebben op een vluchtelingenstatus kunnen vervolgens gewoon met het vliegtuig komen. Maar op de korte termijn zal dit de vluchtelingenstroom natuurlijk niet stoppen. Als we willen voorkomen dat er nog meer mensen sterven, zullen we dan ook veilige routes naar Europa moeten creëren. We zouden ook meer kunnen investeren in de opvang in de regio en in bijvoorbeeld Griekenland en Bulgarije. En we zouden vluchtelingen eerlijker kunnen verdelen over Europa, met een verdeelsleutel die we gezamenlijk afspreken.

Dit stuk is gebaseerd op de vele artikelen die de correspondenten Karel Smouter en Maite Vermeulen in de afgelopen twee jaar over migratie schreven. Een eerdere versie is voorgelegd aan wetenschappers van de Vakgroep Migratierecht van de Vrije Universiteit. Zij beantwoorden op hun 'Verblijfblog' allerlei andere vragen over vluchtelingen.